

גיליון מס' 705

שנה 13

פרשת האזינו, י"ב בתשרי תשפ"ו

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

בשעירים עלידשא (לב, ב) - **שעירים** הם רוחות סערה, דש"א נטריון דמות דיוקנו של אביו, כי כאשר אדם דבק במסרת אבותיו והולך בדרךם, לא תזוזנו הסערה ממקומו. (החיד"א)

בשעירים בגימטריה **באהל תורה**, שהמתינוע בתורה **בסערה**, אדם כיוצא בזה, אזי זוכה ומתקנים בו על"י נטריון יהא עולה לעלא, וזוכה גם לדש"א נטריון דין שלום אמת, שזוכה לבנו לאמתה של תורה. (ישמח ישראל)

ובתהו יכל ישמון (לב, י) - **יכל** בגימטריה **שבעים**, לרמז על שבעים שנות גלות בבל בין בית המקדש הראשון לשני, ועל שבעים האמות שאנו שרויים בהם בגלות. (שפתי כחו)

עליגוזליו ירחף (לב, יא) - רמז יש פאן, שבשם שהנשר אינו מכביד עליגוזליו, כך הקב"ה אינו מכביד עלישראל, ולא הודיע להם את המצות והענישים אלא מעט מעט. תחלתה למד אותם במצרים קדוש החדש ופסח, והוא קרמו בתבת רח"ה נטריון ראש חדש פסח, לאחר מכן צוה אותם במרה על **בבדאב** ועל **שבת ופרה אדמה**, ורמזים בתבת **בנ"ה** נטריון בבד. נפש פרה, ולאחר מכן למד עוד **תר"ט** מצות בסיני, והם רמזים בתבת **אברתה** שהיא בגימטריה **תר"ט**. (פנים יפות)

וישמון ישרון ויבעט (לב, טו) - חז"ל דרשו פסוק זה, על יהוא ברינמשי מלך ישראל, שבעט בטובה אחר שעלה לגדלה, ורמז לזה **בראשי תבות** הפסוק שהם בגימטריה **יהוא**. (פני דוד)

צור יקדך תשי (לב, יח) - **בתשי** בגימטריה **תשיבה**, כי אם האדם זוכר את צור יולדו ולא שוכחו, הוא מגיע לידי תשובה. (פני עמ"ו)

רבי מנדל מקוצק היה אומר, שהקב"ה טבע בנו את מדת השקפה כדי שנספח את הצרות ואת כל הכלי העולם הזה, ויתקנים בנו **צור יקדך תשי**. אולם תחת זאת, קימנו בו את חציו השני של המקרא, ו**תשכח אל מחלליה**...

תורה צוה לנו משה מורה קהלת יעקב (לב, ד) - ראשי התבות בגימטריה **שתי**, לרמז לשתי התורות, תורה שבכתב ושבעלפה, כי שתייהן נתנו למשה בהר סיני. (לראש יוסף)

ספורים בפרשה

פי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו (לב, ג)

בשבת שובה שהה רבי אלחנן וסרמן בבית הכנסת שבשעירי ברנוביץ, והנה הגיעה העת לדרשת שבת שובה של המקרא דאתרא רבי דוד ויצל. לפתע הגיעו שלוחים וספרו, שהרב אינו חש בטוב ונכצר ממנו לדרש. נשאו כלם עיניהם אל רבי אלחנן, ובקשו ממנו לעלות ולשאת דברים, אך הוא סרב מתוך שלא ראה את עצמו ראוי לכך. לבסוף עלה עליהם, וכדברי הקדמה קשר את הענין עם פרשת השבוע, פרשת האזינו, ובה אמר: "משה רבנו מתחיל את דבריו בפסוק 'האזינו השמים ואדברה, ותשמע הארץ אמריפי'. והדבר תמוה, כיצד יתכן שמשה רבנו, שעליו מעידה התורה הקדושה שהיה ענו מפליהאדם אשר על פני האדמה, והוא עצמו בשר ודם ובר-תמותה, יטל לעצמו עדים שהם חיים וקיימים לעולם? אלא שמשה רבנו הסביר את עצמו מיד, ואמר 'פי שם ה' אקרא, הבו גדל לאלקינו'. דהנה, אינני אומר לכם דבר משלי, אלא משל הקב"ה, ובשביל כבודו יתברך הריני רשאי לטל גם עדים כמו שמים וארץ". "ואף אני" סים רבי אלחנן את דבריו, "לא דברים משלי אני בא לומר לכם אנשי ברנוביץ, כי אינני ראוי לכך ואיש לא שמני להיות מוכיח ושטר עליכם, אלא דברים המקרשים בתורה אני אומר לכם". ופתח בדרשה מאלפת בדרכי התשובה.

צור יקדך תשי ותשכח אל מחלליה (לב, יח)

זמן אחד נכנס אל ה"שפת אמת", והתאונן בפניו, כי עתה לעת זקנותו, נחלש זכרונו והכל נשכח ממנו במהירות. נחמו הרבי ואמר: "דע לך, שהשכחה שבימי הזקנה יש בה חסד מאת הקב"ה, שכן בגיל מבגר קשה לאדם להתמודד עם נטל הזכרונות של היסורים והתלאות שהיו מנת חלקו בימי חלו, וטוב לו שישכח אותם, מאשר יזכרם וידוש בהם שוב ושוב".

ויבא משה וידבר וגו' הוא והושע ברינון (לב, מד)

אחד מתלמידי הנצי"ב מוולוז'ין התמנה לרב, ובא אליו להתברר שינצל מלשון הרע ורכילות. אמר לו הנצי"ב: "תפלתך תפלת שוא, שכן כאשר שלח משה את יהושע, קרא לו 'יהושע' לאמר 'יה' ו'הושע' מעצת מרגלים. אך כאשר נתמנה למנהיגם של ישראל, נקרא 'הושע' בלי הוספת יו"ד, כי לא יתכן שמנהיג ינצל מרכילות, שהרי זה תפקידו, ומן הנמנע הוא אפוא".

כיהוא חייכם (לב, מז)

בדורו של ה"ט", היה איש אחד שהיה בריא אולם, ולפתע נכנסה בו רוח של נשמה מגלגלת ולא נתנה לו מנוח. בני משפחתו היו אוכדי עצות, ונסו לתור אחר מקבלים וצדיקים נודעים כדי שיתקנו את אותה נשמה אוכדת, אולם הדבוק היה צונן ואומר שוב ושוב: "אל תולכיני אלא לאותו גאון וצדיק, רבי דוד". כיון שלא התפרש מיהו אותו רבי דוד, החלו להוביל את האיש בין כל רבני הדור שנקראו בשם זה, עד שלבסוף הגיעו אל ה"ט", רבי דוד הלוי, ובקשו ממנו לכתב לאיש קמע ולפעל להוצאת הרוח שדבק בו. נענה ה"ט" ואמר: "אני אינני בקי בקמעות ובשמות קדש, אולם זה אשר בכחי, ללמד תורה למענו". ומיד פנה ה"ט" ולמד מעט מתוך הגמרא שלפניו, ועל-אחר יצאה הרוח מהאיש, ושב לאיתנו בארח פלא.

היה היה

בי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקיני

מארי אברהם ערוסי, היה אחד מחשובי חכמי תימן בדור הקודם. מקום מגוריו בתימן היה בעירה בשם בוכבאן מצפון-מערב צנעא, והיה מכתת רגליו ברחבי תימן לעמד בפרץ ולתקן כל פריצה בחומות הדת. בדרבו זו המשיך גם בארץ ישראל, אליה עלה בשנת תרפ"ג ונפטר בה בשנת תרצ"ה. בנדודיו הרבים, התוודע לספורים ואגדות מעניינים ששמע מזקני תימן, ומהם למד לקח ומוסר השכל לדורות. להלן אחד מספוריו המפלאים, המלמדנו את מעלת העובד את ה' בתמימות.

בכפר קטן ונדח בתימן, התגורר באותם ימים יהודי פשוט ונתמים, שלא למד ולא שנה מימיו. היתה זו תופעה נדירה בתימן, שכל בניה היו בקיאים להפליא בעשרים וארבעה, הם כ"ד ספרי הקדש שבכתב, וכן בתורה שבעל-פה, אולם יהודי זה התנתם מהוריו בילדותו, ורחוק מגוריו מקהלה יהודית מבססת. הרחיקו גם כן מידעית התורה. הוא לא ידע אפילו צורת אות ולא הכיר את המצוות המעשיות, וידע רק כי יש לשמר את קדשת השבת. וחפץ אחד ויחיד נותר בידיו מעזבונו של אביו המנוח. היה זה ספר תורה עתיק, ובמעמקם זכר את צונאת אביו המוטל על ערש-דוד, לשמר על הספר פעל בבת-עיניו. בתמימותו הרבה, לא הבין כלל מהו הספר הכתוב על-גבי גויל, אולם בתמיתו היה מכבדו ביותר הכבוד. בחצר ביתו עמדו מספר חמורים, מהם היתה פרנסתו במשא וחרישה, וברב בערותו שנבעה מתמימות יתרה, דמה את חמוריו אל ספר התורה, להבדיל. מדי ערב, בשעה שהיו החמורים שבים מעמל יומם אל הארזה, היה האיש עומד למרגלותיהם תבן ומספוא, ולאחר מכן היה פונה אל החדר הפנימי בו שכן כבוד ספר התורה העתיק. בידיו היה כלי שנקרא "מכילה", בו היו מניחים שעורים לחמורים, ואת הכלי עם השעורים שבו היה מגיש במנחה לספר-התורה מתוך תמימות וטהר-לב, ותולה אותו בין הרמונים שבראשו, כשהוא יוצא בקדה מאת פני הקדש. במנהגו זה נהג שנים רבות, ומר-השמים ראו את תם-לבבו ונקיון-כפיו, והיתה מנחתו רצויה לפני הקב"ה, עד שהאיש היה מדמה בנפשו כי מנחתו נאכלת על-ידי ספר-התורה...

והנה נקלע אל הכפר הנדח חכם יהודי שתעה בדרבו, והגיע אל ביתו של האיש התם. הלה בבדו מאד, שכן מעולם לא הזדמן לביתו תלמיד-חכם, ולא חסד ממונו מאכל ומשתה ביד נדיבה. נכנסו השנים בשיחה, ובתוך הדברים ספר האיש לפי תמו על ספר-התורה העתיק מירשת אבותיו השוכן כבוד בביתו. סקרנותו של האורח הצתה בבת-אחת, ולבקשתו הבכנים בעל-הבית פנימה אל הספר המקדש. הביט החכם בספר התורה, והתפלא לראות את ה"מכילה" - כלי השעורים התלוי בין הרמונים. "מה זה?" תמה בקול, והלה ספר על המנחה התמידית שהוא מגיש לספר, מחציתה בבקר ומחציתה בערב, וקרבתו מתקבל לרצון. "שוטף שכמותך!" גער בו האורח, "וכי חמור גרם הוא זה, שאמה מגיש לפניו שעורים למאכל? והרי ספר-התורה קדוש הוא, שבו כתובה התורה הקדושה שנתנה לנו בסיני. וכיצד מלאך לבד לבואו בחמור חמורתיים? חלילה לך לעשות כן, שפא מעגש על-יך משמים." אימה גדולה אחזה את האיש, ובאותו לילה פמוכן לא שב על מנהגו ובטל מנחתו.

באישון לילה, בעוד החכם האורח שכוב על-מטתו, והנה הוא חולם חלום מצמית. איש עומד לנגדו וחרבו שלופה בידו, והוא גוער בו: "מדוע בטלת את בעל-הבית מלהקריב את-מנחתו? והרי עשה זאת בטהר-לב ובתמימות גדולה, והיתה מנחתו רצויה לפני המקום. ועתה דע לך, שאם תחזירו למנהגו במקדש, מה-טוב ומה-נעים. אך אם הדבר לא יעלה בידך, דע כי מות תמות". החכם פקח את-עיניו בבעתה, ולאחר שהבין כי חלום אמת הוא, מהר להעיר את בעל-הבית. "האם הגשית בערב את מנחתך לספר-התורה?" שאל, והלה השיב בשלילה: "הרי הזהרת אותי שלא אעשה כן." "חזרני בי", אמר החכם, "כי באמת טעות היתה לי, ועליך להמשיך במנהגך, כי טוב הדבר מאד." תמים גדול היה האיש, וכשם שקבל את הדברים הראשונים, כך קבל בהכנעה את האחרונים, ומיד פנה אל ספר-התורה ובידו כלי השעורים במימים ומימה. הבקר אור והשמש יצאה על-הארץ. "לא אמשיך בדרבי", אמר החכם בלבד, "עד שאתעכב מעט עם בעל-הבית התמים, אשר עבודתו רצויה לפני המקום יותר ממני. ולפחות אלמדנו פסוק אחד מן-התורה". אמר ועשה, והחל ללמוד את הלה את הפסוק "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". למאמצים מרבים נזקק, כדי להחזיר במחו האטום של האיש את האותיות האשוריות שלא הכיר מעודו, ובחוד נוצר בלבול בעיני הלה בין האות דל"ת שבסוף תבת 'אחד', לבין הרי"ש הדומה לה בצורתה שבתבת 'ש'ראל". לא 'אחר' כתוב כאן חלילה, אלא 'אחד'! הזהירו החכם, וחזר על-יך שוב ושוב. אך התחוות הרבות לא רק שלא הועילו, אלא עשו את ההפך הנגד. ביציאתו של החכם מביתו, כבר לא זכר האיש אם יש לומר אחד ולא אחר, או שמא להפך. אחר ולא אחד... נסה האיש להזכר בדברי החכם, ובשראה שדעתו התבלבלה עליו, החל לרלע בעקבותיו. לאחר מרדף מאמץ, גלה כי החכם כבר עלה לספינה והחל להפליג בים, אולם בלהיטותו לרעת את קריאת הפסוק אל-נכון, המשיך במרוצו ולא שם לב כי הוא מרחף על-פני המים עד ספינתו של החכם, כשהוא צועק: "מה עלי לומר? אחד או אחר?" החכם עמד המום למראה הפלא שהתרחש מול עיניו, וקרא: "יכול אתה לקרא בפי שתדע, כי רחמנא לבא בעי, והעקר הוא פגנת הלב, וברב תמימותך ודאי יקבל הקב"ה כל תפלותיך לרצון תמיד". ♦

מאורות

הרב הקדוש רבי יחיאל מיכל מזויל
ליום ההולא י"ב בתשרי תרט"ז

נולד בשנת תקמ"ח לאביו רבי משה מזויל אבי השושלת, שהיה בנו של המגיד רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב ועל-שמו נקרא. נשא את מרת דבורה בת רבי ישראל חיים מלודמיר, שהיה בנו של רבי אברהם 'המלאך' (שגם יום פטירתו חל ב"ב בתשרי) בן המגיד מקזריטש, וחתנו של רבי שלמה מקרלין. בהיות אשתו זאת ילדה קטנה, ושבה על ברפי זקנה רבי שלמה מקרלין ובאותה שעה ירה בו קוץ רוס ודחף נפש, וצדיקים אמרו עליו שהיה קושיה ברי"ס. משנת תקצ"ז הנהיג את הקדה בזויל אחר פטירת אביו, והנהיגו היתה טמירה ונעלמה מעיני רואים, ומרב ענותנותו וצניעותו לא נשתמרו פרטים רבים מקורותיו. קרב את פשוטי העם והפיח בהם רוח של תורה, עד שהפכו להיות פעלי מדרגות. בעבודת קדש זו לקרב אליו את כל התמונים הפשוטים, עסק כל ימיו וראה בכך את תפקידו בעולם. הוא האיר פנים להמוני בית ישראל הפקרים, המחיק את חיייהם הקרים והכנים בהם תקנה לחיי אמונה ובטחון. נודע בכח הגנייה שירש מזקנו המגיד ועסק רבות בפדיון שבויים. את בני צוה להתפלל אפילו על השונאים שיהיה להם טוב, ואמר שזו עבודה קשה יותר מהתפלל עצמה. נפטר בהיותו כבן שבעים ונשמן בזויל. הותיר אחריו שלשה בנים ושלוש בנות, והגדול שבהם היה ממלא מקומו רבי מרדכי מזויל, אביהם של רבי שלמה מזויל שעלה לירושלים והתפרסם בה בקדושתו וממנו שושלת זויל, ורבי יחיאל מיכל שדר בקורייץ.

יוסיף דעת

בפסוק 'קטב מורירי שבפרשתנו, מפרש רש"י שהוא שד בשם מורירי, וקטב הוא לשון כריתה. במדרש איכה מובא, שקטב מורירי מצוי בימי בין המצרים, ובשעות הצהריים כפי שנאמר 'מדבר אפל יתלה מקטב לשון צהריים'. במדרש תהלים מובא תיאורו, שעשוי קליפין קליפין שערים ושל בין אחת הוא רואה ועינו תוך לבו, ואינו שולט אלא בין צל לחמה מארבע ועד תשע שעות ומ"ו בתמוז ועד תשעה באב, וכל שהוא רואה אותו נופל על פניו, ומבא שם על חזקיה שראהו ונפל. במדרש תנחומא מובא "שהרואה אותו לו אין חיים לעולם, בין בהמה ובין אדם ובין חיה, ראשו דומה לעגל וקור אחת יוצאת בין מצחו והוא עשוי אפסיון", והיינו עשוי חתיכות, ומאמת גנור המונח 'פיסה' לציון חלקים. עניין השדים המצויים בעולם, מוזכר בגמרא פעמים רבות, ולדברי המפרשים איסור הובחזה לשעירים הכוונה לשדים, אולם ידועה שיטתו של הרמב"ם, שכל עניין השדים הכל הוא שקר ודמיון שהוא ואין בהם שום ממש, ולשיטתו אין לחשוש לכל מה שנאמר מחמת רוח רעה, וכן כתב המאירי שעניין השדים אינו אלא דברי הבאי. אולם רבים התנגדו לדברי הרמב"ם, ויש שפירשוהו באופנים שונים. הגר"א מוולנא כתב נגד דברי הרמב"ם בחריפות: "הוא נמשך אחר הפילוסופיא, אבל כבר הכו על-סקדיו שהרי מצינו כמה מעשיות בגמרא, והפילוסופיא האורורה הטתו ברוב לקח, לפרש הגמרא הכל בדרך הלצוי ולעקור אותן מפשטן". משמו של רבי מנשה מאיליא נמסר, כי דברים אלו לא יצאו מעט של הגר"א ואיש אחר הציג דברים אלו בתוך ביאור הגר"א בהדפסה, ולדבריו "היה מכיר את האיש ואת שיחו", אולם רבי שמואל לוריא המו"ל של ספרי הגר"א העיר, כי הדברים מופיעים בכתב-ידו ממש. רבי מנשה בן-ישראל כתב, כי הרמב"ם היה פילוסוף גדול, ולכן לא האמין במה שלא מתקבל על השכל. המנחת אלעזר ממונקאטס סבור, כי הרמב"ם כתב כך להציל את ישראל מכישוף שלא יעבדו לשדים, ולכן ביטל את הדבר.

זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר

מגדולי חכמי הדורות הפלאיים, היה החיד"א, רבי חיים יוסף דוד אזולאי. אישיותו היתה מיוחדת במינה ורבתי אפיו, ומזגה בתוכה מעלות לאירערף, איש האשכולות של-ממש. שלש פעמים יצא החיד"א לארצות הגולה לטובת ארץ-הקדש, והותר לדורות יומן מסע מפרט בשם 'מעגל טוב', אותו כתב בלשונו העשירה והציווירית, המשפעת בשעשועי-לשון של שברי פסוקים ולשונות חז"ל, סגנון בתיבה יחודי משלו, ממנו נברת בקיאותו המדהימה והמקיפה בכל חלקי התורה והחכמות.

היה זה פאול שנת תקל"ז, כאשר החיד"א הגיע לעיר תונס, בה התכונן לעשות את ירח האיתנים. בלבו נשא תפלה לה' שיצליח דרכו וישא חן בעיני כלירואיו, שכן היטב ידע על מנהגם של חכמי תונס להעמיד בכור-המבחר את האורחים שנקלעים לעירם, ובגאונותם בתורה סתרו לא אחת את פלפוליהם ובטלוס בלאחריד. עם פניסתו לבית-המדרש, ראה את רבי יוסף זרקא, מגדולי רבני העיר, עוסק עם תלמידיו במסכת חגיגה. והנה קורא אחד התלמידים קטע מדברי אגדה: "אמר ה' לישראל, אתם עשיתם אותי חטיבה אחת בעולם, אף אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם", והחיד"א שלא רצה לבטל תורה דרבים, התישב בפנה והטה אָנו לקולות הלמוד. מן-הנודע הוא שהחיד"א נחן בהדר ונחן בלתי מצויים, ודמותו המרשימה הותרה רשם עז על כלירואיו. כיון שכה התרשמו תחלה התלמידים ממנו, אולם פרשו את-שתיקתו, באחד שאינו בקי בלמוד, עד שאחד מהם זרק בקול את התאר 'חטיבה', אותו קראו זה עתה בגמרא, מתוך רמז שקוף כי דומה הוא אורח בלתי מבר זה, לחטיבה של עץ-גלמי, ואין בו לא תורה ולא חכמה. החיד"א שמע את חרפתו ושתק מתוך מחילה על-כבודו, ולאחר שהלמוד הסתים, נגש אל רבי יוסף זרקא וספר לו על משרת בואו לטובת יהודי חברון. "הכה ונלך יחדיו אל הרב הראשי שלנו, רבי יצחק לומברוז", הציע רבי יוסף, והרב נזפר מיד כי כבר לפני שנים רבות, כאשר רבי יונה נבון בעל 'נחפה בנסף', בקר בתונס בשליחות ירושלים, ספר לו על תלמיד צעיר בשם זה שעדיין לגדולות, ומיד בבדו לשאת דרשה בשבת הקרובה. השמועה על 'החכם הכולל' שהגיע מארץ הקדש פשטה בעיר, ורבים נהרו אל בית-הכנסת כדי לשמע את-דבריו, ביניהם בלטי תלמידי הישיבה שבקשו להתנצח בדרכם עם הנואם. את דרשתו פתח החיד"א בדברי הגמרא "אתם עשיתם אותי חטיבה אחת בעולם", שבו עסקו התלמידים בשעת בואו, ובכשורן רב החל לבאר את הדברים בטוב-טעם ובשלוש דברי פלפול והלכה, מוסר ואגדה, כאשר השומעים יושבים מקסמים במשך למעלה משעתיים, ואף אחד לא מעז לפצות את-פיו ולהקשות על-דבריו. קרנו גדלה לאירערף, יחד עם כבודו של ארץ-ישראל.

מיד עם סיום דרשתו, נגש אליו יהודי בשם משה בהן טנוג', והזמינו בשם אביו 'הקאייד', הוא נציג הקהלה בפני השלטונות, ר' ישועה הכהן, להתגורר באחוזתו המפארת אותה בנה לאחרונה. חדר ריק ומרוח היה באחזה, שיכול היה להתאים למגורי החיד"א, אולם חסרון אחד היה לו, העדר דלת שלא התקנה בו עדיין, וכיון שהאזור שרץ שודדים וגנבים, חששו אנשים לישן בחדר הפתוח. אולם החיד"א הניח את-דעתו של בעל-הבית, ובכטחון מלא בקב"ה השומר דלתות ישראל, פנה לנוח בחדר. אותו לילה, היה ליל שמורים לקאייד, שלא נתן שנה לעפעפיו. מדי זמן-מה, היה קם ממשכבו ופונה לראות אם הכל בשורה, וכי לא ארע לאורח הנכבד כל-פגע. השעה היתה כבר אחר חצות הלילה, בעלי-הבית שזכב במטתו ניס-ולא-נים, והנה הוא שומע רחש של צעדים על התקרה שמעליו. חרש יצא מחדרו ונשא עיניו אליהג, ולחרדתו ראה ערבי שודד העומד למעלה ומביט כלפי החדר הפתוח אשר למרגלותיו. "אדוני הרב", קרא העשיר בפחד, "שודד מבקש לפרץ פנימה! אָנא הקולט מחדרך בטרם תזקק". אולם החיד"א נותר בשלולתו והרגיע אותו: "חזר לישן, כי עוד מעט יאור היום ועדיין לא נחת כפי הראוי". אולם הקאייד המשיך להפציר בו שוב ושוב, ובינתיים הבין השודד שעל הגג, פי האורח הגיע מ'אליקודס' הרחוקה, היא ירושלים, ואמר: "יהודי בופר מ'אליקודס? מִכְרָח אני לבזותו ולהשפילו". אך עוד בטרם הספיק לבצע את-זממו, הציץ החיד"א מחדרו וקרא לעברו: "הםם פי שטן ואל ישטין עלינו", כשהוא קורא את השי"ן כשי"ן, ואת הטי"ת כתי"ו. באותו רגע השתתק השודד על-מקומו ונותר עומד כבול-עץ. הבקר אור, והעיר פלה היתה כמרוקחה. על גגו של ה'קאייד' היהודי עומד ערבי במבט קפוא, בלי יכלת להניע יד או רגל, כאשר פיו פתוח ולשונו משרבכת החוצה. השמועה עשתה לה כנפים, ומהר מאד הגיעה לאוזניו של מושל העיר. הלה היה בטוח תחלה כי חומדים עמו לצון, אולם כאשר הגיע אל המקום וראה את המזוזה המכעית כמו עיניו, הבין מיד כי יש דברים בגו. לאחר חקירה קצרה נודע לו מפי ה'קאייד', על האורח היהודי הנכבד שהתארח בביתו, ועל השודד שבא באישון לילה, ומיד שלח את מרבתו לבית-הכנסת, כדי להביא את החיד"א ברכ כבוד. עם הגיעו, הפציר בו המושל לסלח לאותו שודד על פגנתו הרעה, והוא קרא מיד בשמו וצוהו לרדת מהגג. באותו רגע התעורר הערבי כמו מתוך חלום ויורד למטה, הישר לידי של המושל שצוה להשליכו מאחורי סורג וברית. שמו של החיד"א הפך למשא של הערצה בתונס, והוא עצמו מספר בזכרונותיו, כי נשים צדקניות עמדו מחוץ לביתו כדי לזכות לראות את הדר פניו, וכאשר היה עובר ברחוב כשגלימתו הארכה משתרכת אחריו, היו הללו אווזות בשולי הגלימה מתוך רִאָת כבוד ותמימות נפלאה של פשוטי-עם מוקירי תורה. ♦

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

כי חלק ה' עמו (ו, כג) - להיות שהאמה אשר בחר לו ה' שיהיה הוא המושל עליה, הם ישראל, לזה נתכונן ה' והמליך ונשא את בני ישראל על-כל-האמות, ובזה כאשר הוא מולך על-ישראל, הנה הוא מולך על כל-העולם כולו, ואומרו חלק ה' עמו וכן אל ישראל אחר שקבלו התורה שאו יקראו בשם עם ה', ואומרו יעקב חבל פרוש, החבל שהוא ראש הנחלה:

ימצאנו בארץ מדבר ובהו וגו' (ו, כג) - ואומרו יבוננו פרוש על-ידי שנתן להם תורה שהיא מקור הבינה, שבה יצננו כאישון עינו, על-דרך אומרו תבונה תנצרה, ואומרו כאישון עינו, במאמר הנביא כל הנוגע בכס בנוגע בבבת עינו, והבונה בזה בדרך שאין העין סובלת גניעת האצבע האדם בה, והטעם לצד כי גוף האצבע כבד והעין זכה, ואין הרוחני סובל הגשמי, והוא סוד מאמר הרשב"י שאמר וי לה לנשמתא דסבלא אשא נוכראה, פרוש האש שבו נכנסת להענישה היא אש נכריה בערה אש הגשמה, ולזה תמצא שם שפש הצדיק טבול באש הנקרא נהר דינור, פרוש בעוד שלא נרחק האש ולא נגשם, שבה לא יצטער, והבן סודו של-דברים, והוא אומרו כאן כאישון עינו כי הם רוחניים וכל חוץ מהם גשמי, ולזה ירעו וישחיתו בהם אפלו גניעת העבור, כמו שידע גניעת-יד באישון עין, וזה היה אחר שהנחילם התורה, ולזה קדם לומר יבוננו ואחר-כך אמר יצננו כאישון עינו, והוא טעם מָנוּחַ לא-תעשה והבן. עוד ידעה אומרו יבוננו יצננוה, על-דרך אומרו ז"ל, שלשה צריכים שמירה ואחד מהם הוא תלמיד-חכם, והטעם לפי שהמזיקין מתקנים ממעלה בן-תורה ומתגרים בו, לזה אמר יבוננו פרוש, יתן לו התורה שנקראת תבונה, לזה חל עליו לשמור כאומרו יצננו וגו':

דברי הימים

ב"ב בתשרי תכ"ב, אירע אסון ברחוב היהודים שבעיר העתיקה קראקא, לאחר שכמה מתושבי העיר עמדו על החומה כדי לחזות בחיילי פולין שעמדו שם, אך לפתע נפלה החומה והם נהרגו.

ב"ג בתשרי נימול אברהם אבינו ע"ה, לפי כמה דעות, ומאז נימולים בני ישראל בכל הדורות, כמו שאמרו חז"ל שכל מצווה שמסרו ישראל נפשם עליה מתקיימת בידם לדורות, גם ברחוקים מותרה.

ב"ג בתשרי תקע"ג נפטר ר' מאיר אנשיל רוטשילד, אבי שושלת הנגידים המפורסמים שהיו תומכי תורה וחסד במשך כמה דורות. אי מקור לאגדה על אחד מבני המשפחה שהתבטא בחייו שלעולם לא ימות מרעב, שכן משופע הוא בממון, ולכסוף מת בחדר אוצרותיו לאחר שנענע בו ורשם זאת בדמו על הקיר, שכן לא ידוע על בן המשפחה שכן אירע לו.

ב"ד בתשרי שנת ע"ר, שרפו שונאי ישראל הרבה ספרי קודש בעיר פרנקפורט והתקיים הסימן של אותה שנה שנת ר"ע, לא תקפ"ץ.

בט"ו בתשרי שנת ת"ט, נהרגו יהודים רבים בעיר דובנא בעת פרעות ת"ח ות"ט, על ידי העריץ בוגדן חמלניצקי וכנופיות הקוזקים שלו, ובהם החסיד רבי יהודה עם כארבעת אלפים יהודים, הי"ד.

בט"ו בתשרי תרנ"ט, גירש הצאר ניקולאי השני את יהודי רוסיה מכל הערים הגדולות שברוסיה.

ט"ו בתשרי, בו חל היום הראשון של סוכות, לא יחול לעולם בימים ראשון, רביעי ושישי, וגם עליו נאמר הכלל "לא אד" כמו על ראש השנה ועוד.

(לב, יט)

י (ל.ב. מזו)

י (ל.ב. מזו)

(T

בבית־מדרשו של רבי יואל מסטור, היה אחד שנהג
להתבדח ולהלוצץ על השבועון אחרים. בשבת־קדוש
האזינו עלה לתורה לנגל הכרת בתו ונתנית קדוש
מנהוג, והרבי בעצמו קרא בתורה. בדרך כלל היה
ההרבי מקפיד לטעם בטוב לכבוד בעל השמחה, אבל
בפגרת האזינו שההפסקות קבועות בלחם, נאלץ
לטיעם בפסוק "ואין בהם תבונה". מצאו חבריו מקום
לגבות אתחילה, וקראו אחריו בנהוג "ואין בהם
תבונה"!! פנה אליהם הרבי: "שומעים שבמותכם! ואם
נאמר פא ואין 'ב' תבונה" מלשון חייד? והרי נאמר
'תבנה' בלשון רבים, ואסמכו תבונה היא עלים..."

הָרַב מְטַשְׁבִּין בַּעַל "דּוּבֵב מֵיִשְׁרָאִים", יוֹשֵׁב בְּלִיל יוֹסֵף-הַכְּפוּרִים וְלִמַּד עִם חֲבֵרֵיָּא אֶת סֵדֶר עֲבוֹדַת הַיּוֹם הַקָּדוֹשׁ בְּמִסְכַּת יוֹמָא. תוֹךְ כְּדֵי הַלְמוּד הֵחָל לַעֲסֹק בְּסִפּוּרֵי צִדִּיקִים, וּמִשְׁהַתְאַרְכָּה הִשְׁעָה הַתַּעֲנִין הַתְּלַמִּיד אִם אֵינוֹ חָשׁ בְּטוֹב חֲלִילָה, אוֹלָם הָרַב הָשִׁיב בְּשִׁלְיָה וְהִמְשִׁיךְ בְּסִפּוּרָיו. לְאַחֵר זִמְרָמָה שׁוּב שָׁאַל הֵלָּה אִם הוּא חָשׁ בְּטוֹב, וּכְאֲשֶׁר חָזַר וְשָׁאַל בְּשִׁלְשִׁית, הִתְפַּלֵּא הָרַב: "מִדּוּעַ אַתָּה חוֹשֵׁב שְׂאֵינִי חָשׁ בְּטוֹב?" וְהֵלָּה הַסִּבֵּי בְּמִבּוֹכָה: "רְאִיתִי שֶׁהָרַב מְאָרִיךְ בְּסִפּוּרֵי צִדִּיקִים, וְהִשְׁתַּבֵּי שְׂבִיבִין שֶׁהוּא מְרַגֵּשׁ אֶת חֻלְשֵׁת הַתַּעֲנִית, לָכֵן הוּא מַפְלִיג בְּסִפּוּרִים בְּמָקוֹם לְהִמְשִׁיךְ בַּלְמוּד הַמִּשְׁנִיּוֹת". הִבִּיט עָלָיו הָרַב מְטַשְׁבִּין וְאָמַר בְּפִלִּיאָה: "וְכִי מֵהוּ הַהִבְדֵּל בֵּין חֲשִׁיבוֹת לְמוֹד הַמִּשְׁנִיּוֹת לְמַעַלֵּת סִפּוּרֵי הַצִּדִּיקִים?" וְכֵן הָיָה נוֹהֵג תָּמִיד, לְשַׁלֵּב סִפּוּרֵי צִדִּיקִים בְּשַׁעֲוָרָיו, וּכְאֲשֶׁר הָיָה מְסִים לֹא הָיָה מִתְאַנֵּחַ כְּפִי הַשְּׁגוּר "נָה, נָחֹז לְלִמּוֹד", בִּי גַם שִׁבְחֵי הַצִּדִּיקִים בְּגֵד לְמוֹד הֵם.

באשר היבול גדל בזכות המטר שירד עליהם, כך חשים בהשפעתה של התורה הקדושה לאחר זמן, ואז רואים את פעולתה בנפש האדם. (הרבי ר' בונים מפשיסא)